

مدل مکانیابی و ارزیابی شهرک های صنعتی با توجه به پارامترهای حمل و نقلی (مطالعه موردی شهرک های صنعتی شهرستان بابل)

فرشیدرضا حقیقی^۱، سید محمد سیدحسینی^۲، صابر ملاپور^۳

۱- استادیار گروه راه و ترابری، دانشگاه صنعتی نوشیروانی بابل، ایران

۲- استاد دانشکده مهندسی صنایع، دانشگاه علم و صنعت ایران

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی حمل و نقل، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب، ایران

Eng.Mollapour@yahoo.com

خلاصه

امروزه شهرکهای صنعتی جایگاه ویژه‌ای در اقتصاد کشور ما دارند و یکی از اساسی‌ترین محورهای توسعه اقتصادی محسوب می‌شوند، به طوری که سهم به سزایی در ایجاد اشتغال مولد و سالم، کاهش نرخ بیکاری، استفاده بهتر و مناسب‌تر از منابع تولید، توسعه فن آوری و پژوهشهای علمی، توسعه صادرات و در مجموع نیازهای معیشتی جامعه ایفا می‌کنند. مدیران و تصمیم‌گیران صنعتی با توجه به دیدگاههای آمایش و استراتژی توسعه صنعتی مکانهایی را برای تجمع واحدهای صنعتی به صورت شهرک صنعتی انتخاب و سازماندهی می‌کنند. عوامل متعددی چون عوامل اجتماعی، عوامل اقتصادی، عوامل طبیعی، عوامل زیست‌محیطی و ... عوامل تاثیرگذار در مکانیابی شهرکهای صنعتی می‌باشند و از میان عوامل فوق پارامترهای حمل و نقلی نقشی اساسی دارند که در این تحقیق ضمن بررسی و استخراج پارامترهای حمل و نقلی به معرفی پارامترهای موثر در مکانیابی شهرکهای صنعتی پرداخته شد و سپس با استفاده از مدل تحلیل سلسله مراتبی گروهی AHP و سیستم اطلاعات جغرافیایی GIS، اقدام به انتخاب مکان بهینه جهت استقرار شهرک صنعتی در شهرستان بابل و ارزیابی شهرکهای صنعتی موجود شد.

کلمات کلیدی: مکان‌یابی، تحلیل سلسله مراتبی گروهی، شهرک‌های صنعتی، پارامترهای حمل و نقلی، بابل

۱. مقدمه

تحولات اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و رشد شتابان شهرها در دهه های اخیر منجر به تحولات عمیقی در شهرهای کشور شده است. اثرات این تغییرات و تحولات که به صورت تغییر شکل کالبدی و توسعه فضایی شهرها تبلور یافته نتایج مناسبی در شهرهای کشور نداشته است و باعث توزیع نامناسب خدمات و عدم مکان‌گزینی صحیح آنها شده است. انتخاب مکان مناسب برای شهرک‌های صنعتی با توجه به دیدگاههای آمایش و استراتژی توسعه صنعتی، و سازماندهی آن نیازمند آشنایی با تعاریف مکان بهینه و شهرک‌های صنعتی می‌باشد.

درحالت کلی مکان بهینه برای استقرار یک منبع، مکانی است که بتوان در آن به بیشترین استفاده (از نظر کمی) و در عین حال بهترین استفاده (از نظر کیفی) از منبع ذکر شده رسید [۱]. همچنین شهرک صنعتی مکانی است دارای محدوده و مساحت معین که موقعیت مکانی آن طبق ضوابط و اصول مکانیابی پروژه‌های صنعتی و بر اساس استراتژی توسعه شهرک‌های صنعتی کشور معین شده و تاسیسات زیربنایی و خدمات فنی مورد نیاز در رابطه با نوع فعالیت صنعتی در آن استقرار می‌یابد [۱].

با وجود اینکه از تاسیس اولین شهرک‌ها و مجتمع‌های صنعتی در ایران بیش از نیم قرن می‌گذرد، اما متأسفانه هنوز این شهرک‌ها نتوانسته‌اند به موفقیت دست یابند. یکی از علل اصلی این شکست، مکان‌گزینی نامناسب صنایع می‌باشد. شرایط کنونی ایران و ایجاد شهرک‌ها و نواحی صنعتی در نقاط مختلف کشور پس از تصویب قانون شرکت شهرک‌های صنعتی ایران نشان می‌دهد که نه تنها به مسئله آمایش سرزمین چه در

۱ استادیار گروه راه و ترابری دانشگاه صنعتی نوشیروانی بابل

۲ استاد دانشکده مهندسی صنایع دانشگاه علم و صنعت ایران

۳ دانشجوی کارشناسی ارشد عمران - برنامه ریزی حمل و نقل